# ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ

**УДК 94(438).081**
**DOI https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2026.3.28**

**Зварич Роман Васильович**
кандидат історичних наук (доктор філософії),
викладач кафедри педагогіки та методик навчання освітніх галузей
і технологій початкової освіти
Коломийського педагогічного фахового коледжу Івано-Франківської обласної ради
вул. Івана Франка, 12, Коломия, Україна
orcid.org/0000-0003-3936-3602

## СЛІДЧЕ СУДОЧИНСТВО ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО ОУН У СТАНИСЛАВІВСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ

***Актуальність проблеми.*** *Попри значний поступ у вивченні політичних репресій міжвоєнної Польщі, недостатньо дослідженими залишаються регіональні судові провадження проти учасників українського національного руху. Особливої уваги потребує комплексний аналіз архівно-кримінальних справ, що дає змогу простежити механізми політичного переслідування, особливості доказової бази та роль судових інституцій у реалізації державної політики щодо українського населення.*

***Мета дослідження:*** *розкрити особливості судових і правоохоронних органів Другої Речі Посполитої у Станиславівському воєводстві під час ведення судових проваджень проти осіб української ідентичності, що кваліфікувалося як приналежність до Організації Українських націоналістів (далі – ОУН).*

***Методи дослідження.*** *У методології дослідження було використано такі методи: нормативно-ціннісний, логічний аналіз, узагальнення, систематизація.*

***Результати дослідження.*** *У процесі дослідження встановлено та проаналізовано 16 судових справ 1932–1939 рр., порушених польськими судово-слідчими органами проти осіб, підозрюваних у належності до ОУН або зв'язках з українським національним рухом. З'ясовано, що більшість кримінальних проваджень характеризувалися недостатністю доказової бази, однак супроводжувалися тривалим застосуванням тимчасового арешту й інших репресивних заходів. Встановлено, що судова система Другої Речі Посполитої виконувала не лише правоохоронну, а й політичну функцію, використовуючись як інструмент обмеження української національної та громадської активності, ідентичності.*

***Висновки.*** *Політичні судові процеси проти учасників українського національного руху в 1932–1939 рр. були важливим інструментом реалізації репресивної політики польської влади, спрямованої на стримування діяльності ОУН та інших українських національних організацій. Аналіз архівних матеріалів засвідчив системне застосування тимчасових арештів, проведення слідства на підставі недостатньо обґрунтованих підозр, а також використання кримінального судочинства для обмеження української політичної, громадської, культурно-просвітницької й релігійної активності. Водночас значна частина досліджених проваджень завершувалася закриттям справ через відсутність належної доказової бази, що свідчить про переважання політичної доцільності над принципами об'єктивного судочинства. Виявлені та введені до наукового обігу судові справи суттєво розширюють джерельну базу дослідження механізмів політичного переслідування українців у Другій Речі Посполитій та поглиблюють розуміння особливостей функціонування польської судової системи у міжвоєнний період.*

***Ключові слова:*** *суд, слідство, арешт, ОУН, підозрюваний.*

© Зварич Р. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

**Вступ.** Тенденції, які намітилися в польсько-українських відносинах на початку 30-х рр. XX ст., указували на загострення ситуації в українських землях. Нездатність польського уряду й проурядових фракцій виробити конкретну програму вирішення українського питання посилила шовіністичні настрої серед польського суспільства й призвела до зростання націоналістичних доктрин у польському політичному русі. На початок 30-х рр. польські націоналісти були репрезентовані Національною партією (Стронніцтво народове, ендеки, НП) і Табором Великої Польщі (Обуз Велькій Польські, ТВП). Ззовні націоналістичний табір виглядав монолітним і організаційно міцним.

Провідне місце в польському націоналістичному русі займала Національна партія. В українському питанні ендеки притримувалися позицій інкорпораційної доктрини. Приймаючи концепцію біологічних національних зв'язків, націонал-демократи виключали з майбутньої національної держави людей непольського походження. Співгосподарем країни, на думку ендецьких ідеологів, не могли бути особи, які не ідентифікують себе з польською культурою й піддаються впливам іноземних національних рухів [31]. У результаті все непольське населення поступово підлягало примусовій полонізації. Національна політика Польської держави повинна була проходити під гаслами «Польща для поляків». Перед ендеками стояла одна мета – національна асиміляція українського населення, однак шляхи її реалізації були різними й визначалися світоглядними позиціями окремих угруповань і течій, що існували всередині партії [5, с. 98].

Після травневого перевороту 1926 р. польські націоналісти були усунені від державного управління й значною мірою задовольнилися лише парламентською діяльністю та статусом опозиційної сили. Проте ендеки надалі зберігали вагомі впливи в регіонах, особливо серед польського населення Галичини. Вони постійно декларували прагнення повернутися до влади.

Однак на хвилі загальнодержавного піднесення й довіри до пілсудчиків і внутріпартійних пертурбацій та зміни поколінь Народної партії переживала політичну кризу. Реальні зміни в ендецькому таборі відбулися у зв'язку з економічною кризою 1929–1933 рр. і посиленням українського національно-визвольного руху після утворення Організації українських націоналістів (ОУН) у 1929 р.

Український націоналістичний рух у Польщі у 20-х рр. головним чином був представлений нелегальною УВО, яка складалася з колишніх військових армії УНР та УГА на чолі з Євгеном Коновальцем. Вона, по суті, була закритим військовим клубом. Тому в умовах радикалізації суспільно-політичного руху потрібна була нова політична організація, яка б стала масовою й була представлена в усіх українських землях.

Політичною силою, що об'єднала всі українські націоналістичні групи, стала ОУН, яка утворилася в лютому 1929 р. у Відні на Першому Конгресі українських націоналістів. 2 лютого на пленарному засіданні делегати ухвалили Постанови Конгресу й Устрій (Статут) Організації українських націоналістів. Таким чином, ця дата вважається днем створення ОУН. Головою Проводу українських націоналістів (ПУН) одноголосно було обрано полковника Є.Коновальця [1].

**Мета дослідження** полягає у з'ясуванні особливостей діяльності судових і правоохоронних органів Другої Речі Посполитої у Станиславівському воєводстві під час розслідування та розгляду кримінальних проваджень щодо осіб української ідентичності, яких польська влада підозрювала або обвинувачувала у приналежності до ОУН. Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**: проаналізувати діяльність судових і правоохоронних органів Станиславівського воєводства під час провадження у політичних кримінальних справах; дослідити особливості ведення досудового слідства та судового розгляду справ щодо осіб, обвинувачених у приналежності до ОУН; встановити характер доказової бази, підстави застосування тимчасових арештів і причини закриття окремих кримінальних проваджень; визначити роль судової системи у реалізації державної політики політичного переслідування українського національного руху в Другій Речі Посполитій.

**Методи дослідження.** Методологічну основу дослідження становлять принципи історизму, об'єктивності та науковості. У роботі застосовано історико-генетичний, історико-порівняльний, проблемно-хронологічний, історико-правовий методи, а також методи аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації й критичного опрацювання архівних документів.

**Результати дослідження.** 29 січня 1935 р. слідчий суддя Станиславівського окружного суду застосував до підозрюваного М. Гудзоватого тимчасовий арешт за приналежність до ОУН [15, арк. 20]. 4 квітня 1935 р. було також застосовано арешт стосовно М. Хомина [15, арк. 38]. Приводом до цього був судовий дозвіл на проведення обшуку [15, арк. 27], за результатами якого знайдено українські видавництва [15, арк. 31, 39, 52, 60–60 зв.]. Серед документів судового провадження виявлено фотокартки українських націоналістів В. Біласа, Д. Данилишина, В. Старика [15, арк. 2, 3, 4]. 6 травня 1935 р. слідчий суддя Станиславівського окружного суду замкнув слідче провадження внаслідок того, що слідство надало достатньо підстав для судового слухання справи [15, арк. 49].

У документах судочинства Станиславівського воєводства знаходиться значна частина судових справ за приналежність до ОУН, які були підсудні слідчому відділу Станиславівського окружного суду і, за якими не було встановлено факту підтвердження членства в ОУН чи слідство не надало достатніх доказів вини, але підозрювані перебували тривалий час у місцях позбавлення волі – кримінально-слідчій в'язниці Станиславівського окружного суду, гродських судів Станиславівського воєводства.

До таких судових процесів відноситься, наприклад, розгляд справи проти О. Ясенецького за розповсюдження відозв ОУН «Український Народе!» [27, арк. 1, додаток, арк. 2]. 4 травня 1932 р. слідчий відділ Станиславівської повітової команди поліції направив акт слідчого провадження до прокуратури, 23 травня слідчий суддя постановив закінчити слідство для розгляду справи у судовому засіданні [27, арк. 36]. 17 червня 1932 р. судове провадження було закрито і звільнено О. Ясенецького з в'язниці [27, арк. 48, 49].

Міжвоєнний період, в який виникла ОУН, ні у внутрішньому, ні в зовнішньому політичному плані не передбачав перспективи створення української держави мирним, демократичним шляхом або з ініціативи котроїсь з великих держав. Враховуючи такий стан речей, засновники Організації, дотримуючись обраної мети, визначили її революційний характер. Легальні чи парламентські заходи в справі вирішення української проблеми різко заперечували представники Крайової Екзекутиви: «Парламентарно-демократична боротьба за «права українського народу» в реальних умовах диктатури одної політичної групи займанця (напр. в Польщі чи Румунії) смішна і згори засуджена на невдачу» [9].

29 жовтня 1933 р. слідчий суддя Коломийського окружного суду постановив рішення на арешт Б. Михалевського, Б. Вонсуля, М. Матківського, Р. Цибика і С. Федіва за виконання доручення ОУН про організацію демонстраційних виступів проти утисків українського народу в Наддніпрянській Україні [22, арк. 1–2, 13, 26]. 29 жовтня 1933 р. була проведена наймасованіша акція, яку організував Український громадський комітет рятунку, «День національної жалоби і протесту» у містах і селах Західної України, а також у багатьох країнах Європи та Америки у зв'язку із Голодомором на Наддніпрянщині [6, с. 186]. Особливо рух протесту проти нелюдської політики комуністичного режиму посилився після оприлюднення 24 липня 1933 р. «Послання Українського Греко-Католицького Єпископату до всіх людей доброї волі». «Україна в передсмертних суродогах!» – зазначалося у документі. Поява хвилюючого і дійового заклику українського греко-католицького єпископату в справ голоду у Великі Україні знайшла вагомий відгук у світі [6, с. 182, 183]. На заклик греко-католицьких пастирів відгукнулися й мільйони українців по всьому світу. Усі західноукраїнські культурні, політичні, господарські організації краю (крім Комуністичної партії Західної України (КПЗУ), представники якої називали Голодомор «вигадкою панів, куркулів і попів» [28, с. 8] надіслали протестаційні петиції до радянського уряду та в Лігу Націй [6, с. 184].

30 жовтня 1933 р. Теребовлянський повітовий староста повідомляв уряд Тернопільського воєводства про богослужіння за померлими голодною смертю на східній Україні, зазначаючи, що дозволу на публічні згромадження чи зібрання не надавалося [6. с. 459; 132].

За матеріалами Коломийського окружного судочинства 9 листопада Р. Цибик був звільнений з Коломийської кримінально-слідчої в'язниці [65, арк. 22], всі решта – 13 листопада 1933 р. [22, арк. 60].

10 січня 1934 р. слідчий суддя застосував до А. Гашпара, Я. Дивниша, Д. Коровайчука, С. Коровайчука, О. Петріва, Д. Ткачука тимчасовий арешт за належність до ОУН [14, арк. 20, 1–2 зв.]. 8 березня 1934 р. запобіжний засіб було скасовано і закрито провадження [14, арк. 79].

24 квітня 1934 р. слідчий суддя Станиславівського окружного суду розпочав слідство проти О. Тяжського та інших і застосував до нього тимчасовий арешт [25, арк. 22]. 14 серпня 1934 р. арешт був скасований [25, арк. 32], а 17 серпня 1934 р. Станиславівський окружний суд закрив слідство у справі [25, арк. 37, 38].

18 червня 1934 р. комендант постерунку поліції у Лацькому-шляхетському Тлумацького повіту повідомляв прокурора Станиславівського окружного суду про підозру Д. Камінського, І. Буздигана, О. Левицького, І. Левицького у належності до ОУН [17, арк. 1–1 зв.]. 20 червня 1934 р. Станиславівський окружний суд арештував підозрюваних [17, арк. 12]. 23 серпня 1934 р. справу було закрито [17, арк. 41].

18 червня 1934 р. комендант Стриганецького постерунку поліції повідомляв прокурора Станиславівського окружного суду про підозру Г. Лейбича, В. Сторожука, Л. Я. Осадчого у членстві в ОУН [19, арк. 1]. 19 червня 1934 р. Тисменицький гродський суд арештував підозрюваних строком на два місяці [19, арк, 9–11]. 2 липня слідчий суддя відкрив слідство проти Г. Лейбича, В. Сторожука, Л. Я. Осадчого [19, арк. 42], 22 липня прокурор подав клопотання про відкриття слідства проти в'язня Дрогобицького гродського суду І. Коблика [19, арк. 51, 53]. 24 серпня [19, арк. 77] і 1 жовтня 1934 р. [19, арк. 96] тимчасовий арешт обвинувачених скасовано, слідство закрито [19, арк. 98–98 зв., 106].

18 червня 1934 р. комендант Тлумацького постерунку поліції надіслав до прокуратури Станиславівського окружного суду та до Тлумацького гродського суду лист про затримання і підозру Р. Халупінського і В. Чапллинського [26, арк. 1–1 зв.]. 19 червня 1934 р. Станиславівський окружний суд їх арештував [26, арк. 9]. 12 вересня 1934 р. було скасовано арешт В. Чаплинського [26, арк. 28], а 13 вересня 1934 р. судове провадження закрито [26, арк. 30]. Таке рішення не виключало перебування Р. Халупінського в ув'язненні. Оскільки 29 серпня 1934 р. слідчий суддя Станиславівського окружного суду звертався до гродського суду у Березі Картузькій про взяття свідчень у Р. Халупінського на предмет його належності до ОУН і про стосунки з В. Чаплинським. В той час Р. Халупінський перебував в ізоляціційному таборі в Березі Картузькій [26, арк. 24–24 зв.].

Уряд поділив територію країни навпіл: Польщу «А» (корінні польські землі) і Польщу «Б» (так звані східні креси – Західна Україна й Західна Білорусь) [7, с. 275]. Усі посади у воєводствах, повітах та гмінах Західної Білорусі обирались лише поляки, як правило уродженці Польщі, вихідці із заможних верств суспільства, з відповідним ступенем освіти. Уся система місцевих органів державної влади базувалася на принципі бюрократичного централізму, без врахування місцевих інтересів [2, с. 109–110]. 1931 року 37 % орних земель у білоруському регіоні Польщі перебувало у власності поляків, а величезні лісові ресурси регіону також експлуатувалися в хижацький спосіб [10, с. 58].

Як уже зазначалося, концентраційний табір у Березі Картузькій був створений на підставі розпорядження президента І. Мосцицького від 17 червня 1934 р. [30]. Українці, підозрювані в приналежності до ОУН, становили близько 65 % в'язнів цієї тюрми. Так, в 1939 р. з 7000 всіх її в'язнів 4 500 були українцями [29, с. 27.].

Як згадує у свій час В. Макар умови життя в Березі Картузькій були навіть тяжчі, як перебування у німецьких кацетах, включно із лихозвісним Авшвіці. У останньому поодиноким людям, а то й цілим групам людей було набагато легше просмикатися «поміж дощ», ніж у маленькому, розрахованому на 200 – 300 людей «мєсцу одособлення» в Березі Картузькій, де дослівно ніхто не міг вислизнути від хижого ока поліцая-ката. Поляки віддавна носилися із думкою створити таке «чистилище» для всіх протидержавних елементів на зразок подібних інституцій тоталітарних сусідів. Прискорення реалізації цього задуму спричинила посилена революційна діяльність ОУН на західноукраїнських землях, зокрема вбивство у Варшаві міністра внутрішніх справ Другої Речі Посполитої [8, с. 4].

4 липня 1935 р. слідчий відділ Станиславівської команди повітової поліції звернувся до віце-прокурора ІІІ району Станиславівського окружного суду у справі М. Н. Тишбур за зв'язок із політичними в'язнями. М. Тишбур, дочка греко-католицького священика, перебувала у судово-слідчому ув'язненні за підозрою приналежності до ОУН, після звільнення ввійшла у контакт із в'язнями і намагалася ускладнити судове провадження проти О. Лемеш та І. Тишбур, внаслідок чого знову була ув'язнена [24, арк. 1, 6–6 зв.]. 5 липня 1935 р. V кримінальний відділ Станиславівського окружного суду постановив задовольнити скаргу М. Тишбур, скасувавши тимчасовий арешт [24, арк. 10]. І це єдине рішення кримінального відділу Станиславівського окружного суду у судово-слідчому провадженні про зняття тимчасового арешту. Аналогічної постанови в інших документах судочинства Станиславівського воєводства за українську націоналістичну діяльність нами не виявлено.

31 травня 1937 р. прокуратура Станиславівського окружного суду санкціонувала доручення слідчому відділу Станиславівської повітової команди з'ясувати факт приналежності П. Басюка та інших до ОУН. 11 червня 1937 р. органами поліції було встановлено, що у Рибному повіті існує частина ОУН в складі П. Басюка,Т. Качкана і Т. Шлами. 9 червня 1937 р. їх було затримано і направлено до диспозиції віце-прокурора ІІІ району Станиславівського окружного суду [12, арк. 1–4]. 11 червня 1937 р. слідчий суддя Станиславівського окружного суду застосував до затриманих тимчасовий арешт [12, арк. 12]. 4 вересня 1937 р. Станиславівський окружний суд закрив слідство за відсутністю доказів [12, арк. 54–54 зв., 61].

Ідеологію ОУН 1929 – 1939 рр. найкраще можна окреслити термінами, які вживали самі ж оунівці – революційний інтегральний націоналізм недержавного народу. Її найважливішими елементами були трактування української нації як органічної цілості (збірної особи), визнання її інтересів вищими від інтересів будь-якої соціальної групи, інших націй та людства загалом, а також (у радикальному варіанті цієї ідеології) вимога повного підпорядкування особи національним інтересам. Стрижневою ідеєю ОУН була національна революція, метою якої було не лише здобуття незалежної Української держави, а й творення нового суспільного ладу, відмінного і від капіталізму, і від соціалізму, духовне переродження нації та формування нової людини. Як радикальна ідеологія національного визволення з авторитарними тенденціями у 1930-х роках інтегральний націоналізм ОУН набув форми революційного тоталітарного націоналізму, який прагнув охопити все українське суспільство, змобілізувати його на національну революцію і збудувати нову Українську державу на засадах націократії [3, с. 64].

Ідеологія, організаційні засади та політичний стиль ОУН зазнали помітного впливу фашизму, особливо італійського, причому між 1929 і 1939 рр. цей вплив неухильно зростав. Найбільше на ідеології та цілях Організації українських націоналістів позначилися фашистські концепції корпоративної держави й тоталітаризму, на організаційних принципах – вождизм і модель ієрархічної політичної організації, на політичному стилі – культ героїзму та воєнних чеснот. На кінець 1930-х рр. під впливом націонал-соціалізму серед частини членів ОУН посилився войовничий антисемітизм. Крім того, розвиваючись у спільній із фашизмом мережі інтелектуального дискурсу український організований націоналізм більш-менш самостійно розвинув деякі риси, які також зближували його з фашизмом: волюнтаристський світогляд, культивування «палінгенетичного» міфу, ворожість до комунізму і «демолібералізму», свідоме загострення конфлікту поколінь. Таким чином, концепція, згідно з якою ідеологія і практика ОУН були фашистськими за своєю природою, має право на існування, особливо в рамках історії ідей. Однак, нехтуючи принциповими відмінностями між націоналістичними рухами державних і бездержавних націй, вона породжує більше проблем, ніж допомагає розв'язати.

Якщо шукати узагальнююче поняття для введення ідеології та практики ОУН у порівняльний контекст, то таким поняттям мав би бути не фашизм, а радше усташизм. Головні відмінності між ними випливають із факту наявності чи відсутності власної національної держави. Беручи до уваги цей критерій, можна сформулювати наступні робочі визначення. Фашизм – це форма революційного інтеґрального націоналізму державних націй, що проголошує своєю метою національне відродження шляхом мобілізації мас і реорганізації держави на засадах тоталітаризму,

ієрархії, вождизму та мілітаризму. Усташизм – це революційний інтеґральний націоналізм, який розвивається за відсутності власної національної держави та прагне її здобути і втримати всіма доступними засобами, включно з терором [4, с. 100, 101].

18 жовтня 1933 р. у Станиславівській кримінально-слідчій в'язниці було допитано Ф. Найдича, якому інкримінувалося написання грипсів [23, арк. 8–8 зв.]. 23 жовтня 1933 р. відбувся ще один допит Т. Найдича на предмет того, про що він розмовляв із своїм адвокатом д-ром Чорненком чи писав йому листи [23, арк. 8 зв.–9 зв.]. 23 жовтня 1933 р. слідчий суддя ІІ району Станиславівського окружного суду Г. Домбровський постановив застосувати до д-ра О. Чорненка і магістра О. Бойчук запобіжний засіб [23, арк. 22]. 24 жовтня 1933 р. віце-прокурор ІІІ району Станиславівської прокуратури подавав до суду відкриття слідства проти ув'язнених Ф. Найдича, В. Стернчуссова, д-ра О. Чорененка, магістра О. Бойчука за те, що увійшли у порозуміння із членами ОУН, ускладнювали кримінальне провадження шляхом надання допомоги підозрюваним [23, арк. 40].

Абсурдним і юридично необґрунтованим виглядає обвинувачення віце-прокурора ІІІ району прокуратури Станиславівського окружного суду в тому, що адвокат д-р О. Чорненко і його конципієнт О. Бойчук ускладнювали кримінальне провадження і допомагали уникати кримінальної відповідальності їхнім підзахисним, оскільки адвокатська оборона у кримінальних справах в цьому і полягає. Досить тактовним видається крок Станиславівського окружного обвинувачення у вигляді здійснення повторного обшуку адвокатської канцелярії із наступним її опечатуванням на довгий не визначений термін. Так як д-р О. Чорненко і його конципієнт О. Бойчук перебували у кримінально-слідчому ув'язненні, не мали доступу до свого робочого місця, але подальше вивчення справи могли здійснювати інші захисники, використовуючи адвокатську канцелярію, то опечатування слід вважати повною ліквідацією адвокатської діяльності д-ра О. Чорненка з неможливістю вивчення матеріалів справи у спосіб, передбачений законом Другої Речі Посполитої.

25 жовтня 1933 р. Станиславівський окружний суд розпочав слідство і ще раз застосував до обвинувачених арешт [23, арк. 42]. 21 квітня 1934 р. V кримінальний відділ Станиславівського окружного суду продовжив тимчасовий арешт адвоката д-ра О. Чорненка і магістра О. Бойчука [23, арк. 77].

10 січня 1935 р. віце-прокурором ІІІ району прокуратури Станиславівського окружного суду було складено обвинувальний висновок на Ф. Найдича [23, арк. 127–127 зв.]. 2 лютого 1935 р. слідчий суддя Станиславівського окружного суду закрив провадження у справі В. Стернчусса, Ф. Найдича (лише за однією статтею КК – 97), О. Чорненка і О. Бойчука.

Справу було закрито щодо В. Стернчусса, через якого Т. Найдич передав листи від в'язнів до адвокатської канцелярії, оскільки слідство не надало достатніх доказів його вини. Судом було визнано, що у діяннях адвоката і його помічника не було ознак злочинної поведінки. Проте не вказано, яке покарання за статтею 148 КК отримав Ф. Найдич, який перебував в ув'язненні за українську націоналістичну діяльність ще з 3 жовтня 1933 р.

30 жовтня 1933 р. Надвірнянський гродський суд постановив до підозрюваних К. Бачинського, М. Гриніщака, С. Дунця, М. Костика, Ю. Дунця, Р. Вереса і М. Нищака застосовано тимчасовий арешт за приналежність до ОУН [13, арк. 84]. 9 листопада 1933 р. Станиславівський окружний суд продублював рішення Надвірнянського гродського суду [13, арк. 4]. 16 листопада 1933 р. Надвірнянська повітова команда поліції встановила факт перебування всіх, крім М. Нищака, в українських товариствах і зв'язках з особами зі сфери української інтелігентності [13, арк. 19]. 6 грудня 1933 р. Станиславівський окружний суд закрив слідство внаслідок достатніх підстав для судового слухання [13, арк. 58]. 9 грудня 1933 р. із слідчого ув'язнення було звільнено К. Бачинського і М. Нищака [13, арк. 92, 93].

Щодо звільнення інших осіб достроково у матеріалах справи не знаходимо. Звільнення лише двох підозрюваних може обґрунтовуватися їхнім керівним положенням в українських націоналістичних товариствах. І, можливо, їх було звільнено з метою подальшого спостереження та викриття дій членів цих товариств чи навпаки, для припинення подальшого переслідування, яке б не призвело до винесення обвинувального судового рішення.

18 червня 1934 р. Калуський постерунок поліції подав до прокурора Станиславівського окружного суду повідомлення про підозру П. Миговича, В. Лупула, І. Короля, С. Петюка, С. Бартко, М. Микули, З. Мацюка у здійсненні антишкільних протестів, вербуванні до ОУН нових членів [21, арк. 1–2 зв.]. 18 червня 1934 р. підозрюваних було арештовано слідчим суддею [21, арк. 4, 50]. 6 липня 1934 р. прокурор подав до слідчого судді внесення про зняття тимчасового арешту П. Миговича й І. Короля [21, арк. 30].

Відомості про звільнення решти арештованих у матеріалах справи не знаходимо. Проте у листах Калуського повітового старости до слідчого судді Станиславівського окружного суду під грифом «таємно» зазначається, що всі підозрювані належать до ОУН [21, арк. 35–42]. Дані відомості були підтвердженням ОУНівської діяльності, але не могли бути використані як докази у судовій справі.

27 липня 1934 р. комендант Войнилівського постерунку поліції Калуського повіту повідомляв прокурора V району Станиславівського окружного суду і Калуський гродський суд про затримання С. Климишина за підозрою у приналежності до ОУН. С. Климишин виголосив промову як керівник Войнилівської просвіти такого змісту: «український народ живе в неволі і новозбудований освячений дім читальні Просвіти нехай буде для українського народу як кузня, з якої мають вийти добрі ковалі, які зможуть розбити найтвердіші скали, що стоять перешкодою на шляху українського народу» [18, арк. 1]. 28 липня 1934 р. Калуський гродський суд арештував С. Климишина [18, арк. 5]. 1 серпня 1934 р. Станиславівський окружний суд затвердив рішення Калуського гродського суду [18, арк. 10].

22 червня 1935 р. прокуратура Коломийського окружного суду внесла до Коломийського окружного суду подання про відкриття слідства проти арештованого греко-католицького священика Ю. Мельмука Городенківським гродським судом від 15 червня 1935 р. [20, арк. 16] за участь у зв'язку з УВО [20, арк. 13]. 26 червня 1935 р. Коломийський окружний суд одобрив подання прокурора і затвердив арешт Городенківського гродського суду [20, арк. 16].

30 липня 1939 р. Калуська повітова команда поліції у доводила до відома прокурора Станиславівського окружного суду про М. Дутку, М. Микульського і Р. Дзундзу, які вербували українську молодь до ОУН [16, арк. 1]. 31 липня 1939 р. Станиславівський слідчий окружний суддя арештував М. Дутку [16, арк. 7].

Отже, травневий переворот 1926 р. і прихід до влади прихильників Ю. Пілсудського не внесли радикальних змін у вирішення національного питання. Політика державної асиміляції, що передбачала певні поступки національним меншинам культурно-національного характеру, яку польські урядовці проводили у 1926 – 1935 рр., через відсутність комплексних засад вирішення національної проблеми не увінчалася успіхом. Натомість еволюція державного устрою в напрямі тоталітаризму, що яскраво проявилася після 1937 р., зумовила перетворення політики зміцнення польськості на офіційну доктрину правлячих сил і призвела до загострення міжетнічних конфліктів у державі [11, с. 61].

**Висновки.** Проведений аналіз шістнадцяти судових справ, порушених польськими судово-слідчими органами проти осіб, підозрюваних у належності до ОУН або зв'язках з українським національним рухом у 1932–1939 рр., дає підстави стверджувати, що кримінальне судочинство дедалі більше набувало ознак інструменту політичних репресій. Переважна більшість проваджень розпочиналася на підставі матеріалів поліційного нагляду, обшуків, агентурних повідомлень або припущень про членство в ОУН, що супроводжувалося застосуванням тимчасового арешту ще до встановлення вини. Водночас значна частина справ завершувалася закриттям слідства чи скасуванням запобіжного заходу через відсутність достатньої доказової бази, що свідчить про необґрунтованість багатьох висунутих обвинувачень.

Матеріали досліджених проваджень засвідчують, що польська влада прагнула поширити кримінальне переслідування не лише на безпосередніх учасників українського націоналістичного підпілля, а й на осіб, пов'язаних із ним громадською, культурною, релігійною чи професійною діяльністю. Об'єктами репресій ставали громадські діячі, священники, адвокати, учасники протестних акцій, а також особи, яких підозрювали у поширенні націоналістичних

ідей або підтримці політичних в'язнів. Характерною рисою судової практики було поєднання кримінального переслідування з адміністративними формами ізоляції, зокрема утриманням окремих підозрюваних у концентраційному таборі Береза Картузька навіть після припинення судового провадження.

Отже, досліджені судові справи переконливо демонструють, що судова система Другої Речі Посполитої у політичних процесах щодо українського національного руху виконувала не лише функцію здійснення правосуддя, а й була важливим елементом державної політики стримування українського визвольного руху. Незважаючи на формальне дотримання окремих процесуальних норм, аналіз архівних матеріалів засвідчує системне використання судово-слідчих механізмів для політичного тиску, тривалого обмеження особистої свободи та криміналізації різних проявів української національної активності.

**Інформація про використання штучного інтелекту.** Штучний інтелект використовувався для оформлення метаданих, зокрема для актуальності проблеми, перекладу анотації, а також висновків.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баган О. Націоналізм і націоналістичний рух. Дрогобич, 1994. 192 с.
2. Борка А. І. Мясцовыя органы дзяржаўнага кіравання і самакіравання ў Заходняй Беларусі (1921 – 1939 гг.) : манагр. Гродна, 2011. 139 с.
3. Зайцев О. Ідеологія і політична стратегія ОУН до 1939 року. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2012. Вип. 22. С. 47–65.
4. Зайцев О. Ю. ОУН і авторитарно-націоналістичні рухи міжвоєнної Європи. *Укр. іст. журн.* 2012. № 1. С. 89–101.
5. Кобильник Р. Проблема взаємовідносин українських і польських націоналістів у Галичині в першій половині 30-х рр. XX ст. Галичина. Наук. і культ.-просвітній краєзн. часоп. 1998. Ч. 15–16. С. 98–104.
6. Лазарович М. І було пекло на землі… Голодомор 1932 – 1933 років в Україні: передумови, механізми здійснення, наслідки. Тернопіль, 2008. 620 с.
7. Литвин В. М. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження : в 2 т. Київ, 2011. Т. 2. 608 с.
8. Макар В. Береза Картузька (Спомини з 1934 – 1935). Торонто, 1956. 204 с.
9. Розбудова Нації. 1930. Ч. 7–8. 1. С. 158.
10. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. Київ, 2001. 496 с.
11. Руда О. В. Національна політика Польської держави у 1926–1939 роках. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету.* 2015. Вип. 44. Т. 2. С. 57–62.
12. Справа по обвинуваченню Басюка Пилипа Михайловича та інших за належність до ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 154. 69 арк.
13. Справа по обвинуваченню Бачинського Костянтина Модестовича та інших за належність до ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 45. 99 арк.
14. Справа по обвинуваченню Гашпар Антона Степановича за діяльність на користь ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 205. 81 арк.
15. Справа по обвинуваченню Гудзоватого Миколи Йосиповича за розповсюдження фотокарток українських націоналістів. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 123. 111 арк.
16. Справа по обвинуваченню Дутки Миколи Юрійовича, Микульського Михайла Степановича, Дзундзи Романа Миколайовича за належність до ОУН. Спр. 251. 14 арк.
17. Справа по обвинуваченню Камінського Дмитра Васильовича та інших за належність до ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 83. 50 арк.
18. Справа по обвинуваченню Климишина Степана Дмитровича за належність до ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 85. арк. 89.
19. Справа по обвинуваченню Лейбича Гриня Михайловича за належність до ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 93. 106 арк.
20. Справа по обвинуваченню Мельмука Юрія за належність до ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 90. Оп. 1. Спр. 156. 123 арк.
21. Справа по обвинуваченню Миговича Петра Петровича. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 99. 79 арк.

22. Справа по обвинуваченню Михалєвського Богдана Івановича за розповсюдження українських націоналістичних листівок і організацію демонстрації проти польського уряду. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 90. Оп. 1. Спр. 94. 65 арк.

23. Справа по обвинуваченню Найдича Теодора Ільковича за належність до ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 195. 140 арк.

24. Справа по обвинуваченню Тишбур Марії-Неокіди Іванівни за зв'язок з політичними в'язнями. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 136. 12 арк.

25. Справа по обвинуваченню Тяжського Олексія Ізидоровича за належність до ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 105. 39 арк.

26.Справа по обвинуваченню Халупинського Романа Івановича і Чаплинського Володимира Григоровича за належність до ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 110. 31 арк.

27. Справа по обвинуваченню Ясенецького Олександра Теофіловича за розповсюдження листівок ОУН. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 230. Оп. 1. Спр. 42. 49 арк.

28. Чоповський В. Прокляття на вас, комуно-московські каїни XX століття. Державність. 1993. № 2. С. 7–11.

29. Чоповський М. Голгофа Західної України: Злочинна діяльність окупаційних режимів проти населення західноукраїнських земель та його боротьба за волю і незалежність (1920 – 1953 рр.). Львів, 1996. 141 с.

30. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 czerwca 1934 r. w sprawie osób zagrażających bezpieczeństwu, spokojowi i porządkowi publicznemu. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1934. Nr. 50. Poz. 473.

31. Wojdylo W. Kwestia ukrainska w mysli spoleczno-politycznej obozu narodowo-demokratycznego w Drugiej Rzechypospolitey. Polska i Ukraina. Sojusz 1920 roku i jego nastepstwa. Torun, 1997. S. 370.

## REFERENCES

1. Bahan, O. (1994). Natsionalizm i natsionalistychnyi rukh [Nationalism and the Nationalist Movement]. Drohobych, 192 p. [in Ukrainian].

2. Borka, A. I. (2011). Mistsevi orhany derzhavnoho upravlinnia ta samovriaduvannia v Zakhidnii Bilorusi (1921–1939): monohrafiia [Local bodies of state administration and self-government in Western Belarus (1921–1939): monograph]. Grodno, 139 p. [in Belarusian].

3. Zaitsev, O. (2012). Ideolohiia i politychna stratehiia OUN do 1939 roku. [Ideology and political strategy of the OUN until 1939.] *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist* [Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood]. Issue 22. Pp. 47–65 [in Ukrainian].

4. Zaitsev, O. Yu. (2012). OUN i avtorytarno-natsionalistychni rukhy mizhvoiennoi Yevropy [OUN and Authoritarian-Nationalist Movements of Interwar Europe]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* [Ukrainian Historical Journal]. No. 1. pp. 89–101.

5. Kobylnyk, R. Problema vzaiemovidnosyn ukrainskykh i polskykh natsionalistiv u Halychyni v pershii polovyni 30-kh pp. XX st. [The problem of relations between Ukrainian and Polish nationalists in Galicia in the first half of the 1930s. XX century.]. *Halitsiia. Vseukrainskyi naukovyi i kulturno-prosvitnii kraieznavchyi chasopys* [Galicia. All-Ukrainian Scientific and Cultural-Educational Regional Journal]. Part 15-16. pp. 98-104.

6. Lazarovych, M. (2008). I bulo peklo na zemli… Holodomor 1932 – 1933 rokiv v Ukraini: peredumovy, mekhanizmy zdiisnennia, naslidky [Lazarovych M. And there was hell on earth… The Holodomor of 1932-1933 in Ukraine: prerequisites, mechanisms of implementation, consequences]. Ternopil, 620 p.

7. Lytvyn, V. M. (2011). Ekonomichna istoriia Ukrainy : Istoryko-ekonomichne doslidzhennia : v 2 t. [Economic History of Ukraine: Historical and Economic Research: in 2 volumes]. Kyiv, Vol. 2. 608 p.

8. Makar V. (1956). Bereza Kartuzka (Spomyny z 1934–1935) [Bereza Kartuzka (Memories from 1934-1935)]. Toronto, 204 p.

9. Rozbudova Natsii [Nation Building]. 1930. Part 7–8. 1. P. 158.

10. Rotshyld, Dzh.( 2001). Skhidno-Tsentralna Yevropa mizh dvoma svitovymy viinamy [East-Central Europe between the Two World Wars]. Kyiv, 496 p.

11. Ruda, O. V. (2015). Natsionalna polityka Polskoi derzhavy u 1926–1939 rokakh [National Policy of the Polish State in 1926–1939]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu* [Scientific Works of the Faculty of History of Zaporizhia National University]. Issue 44. Vol. 2. Pp. 57–62.

12. Sprava po obvynuvachenniu Basiuka Pylypa Mykhailovycha ta inshykh za nalezhnist do OUN [Case on the indictment of Basyuk Pylyp Mykhailovych and others for belonging to the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. File 154. 69 sheets.

13. Sprava po obvynuvachenniu Bachynskoho Kostiantyna Modestovycha ta inshykh za nalezhnist do OUN [Case on the indictment of Kostyantyn Modestovych Bachynsky and others for belonging to the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. Ex. 45. 99 sheets.

14. Sprava po obvynuvachenniu Hashpar Antona Stepanovycha za diialnist na koryst OUN [Case on the indictment of Anton Stepanovych Gashpar for activities in favor of the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. Ex. 205. 81 sheets.

15. Sprava po obvynuvachenniu Hudzovatoho Mykoly Yosypovycha za rozpovsiudzhennia fotokartok ukrainskykh natsionalistiv [The case of the indictment of Mykola Iosypovych Gudzovaty for distributing photographs of Ukrainian nationalists]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. Excerpt 123. 111 sheets.

16. Sprava po obvynuvachenniu Dutky Mykoly Yuriiovycha, Mykulskoho Mykhaila Stepanovycha, Dzundzy Romana Mykolaiovycha za nalezhnist do OUN [Case on the indictment of Dutka Mykola Yuriyovych, Mykulsky Mykhailo Stepanovych, and Dzundza Roman Mykolayovych for belonging to the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. File 251. 14 sheets.

17.Sprava po obvynuvachenniu Kaminskoho Dmytra Vasylovycha ta inshykh za nalezhnist do OUN [Case on the indictment of Kaminsky Dmytro Vasylyovych and others for belonging to the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. Ex. 83. 50 sheets.

18. Sprava po obvynuvachenniu Klymyshyna Stepana Dmytrovycha za nalezhnist do OUN [Case on the indictment of Stepan Dmytrovych Klymyshyn for belonging to the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. File 85. Sheet 89.

19. Sprava po obvynuvachenniu Leibycha Hrynia Mykhailovycha za nalezhnist do OUN [The case of the accusation of Leibych Hryn Mykhailovych for belonging to the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. File 93. 106 sheets.

20. Sprava po obvynuvachenniu Melmuka Yuriia za nalezhnist do OUN [The case of the accusation of Melmuk Yuriy for belonging to the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 90. Op. 1. File 156. 123 sheets.

21. Sprava po obvynuvachenniu Myhovycha Petra Petrovycha [Case on the indictment of Myhovich Petro Petrovych]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. File 99. 79 sheets.

22. Sprava po obvynuvachenniu Mykhalievskoho Bohdana Ivanovycha za rozpovsiudzhennia ukrainskykh natsionalistychnykh lystivok i orhanizatsiiu demonstratsii proty polskoho uriadu [Case on the indictment of Bohdan Ivanovich Mykhalievsky for distributing Ukrainian nationalist leaflets and organizing a demonstration against the Polish government]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 90. Op. 1. Ex. 94. 65 sheets.

23. Sprava po obvynuvachenniu Naidycha Teodora Ilkovycha za nalezhnist do OUN [The case of the indictment of Naydych Teodor Ilkovich for belonging to the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. Ex. 195. 140 sheets.

24. Sprava po obvynuvachenniu Tyshbur Marii-Neokidy Ivanivny za zviazok z politychnymy viazniamy [Case on the indictment of Maria-Neokida Ivanovna Tishbur for communication with political prisoners]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. File 136. 12 sheets.

25. Sprava po obvynuvachenniu Tiazhskoho Oleksiia Izydorovycha za nalezhnist do OUN [Case on the indictment of Tyazhskyi Oleksiy Izidorovich for belonging to the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. File 105. 39 sheets.

26. Sprava po obvynuvachenniu Khalupynskoho Romana Ivanovycha i Chaplynskoho Volodymyra Hryhorovycha za nalezhnist do OUN [Case on the indictment of Roman Ivanovich Khalupinsky and Volodymyr Hryhorovych Chaplynsky for belonging to the OUN]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. File 110. 31 sheets.

27. Sprava po obvynuvachenniu Yasenetskoho Oleksandra Teofilovycha za rozpovsiudzhennia lystivok OUN [Case on the indictment of Oleksandr Teofilovych Yasenetsky for distributing OUN leaflets]. *Derzharkhiv Ivano-Frankivskoi obl.* [State Archives of Ivano-Frankivsk Region]. F. 230. Op. 1. Excerpt 42. 49 sheets.

28. Chopovskyi, V. (1993). Prokliattia na vas, komuno-moskovski kainy KhKh stolittia [Curse on you, communist-Moscow Cains of the 20th century]. *Derzhavnist*. Statehood. No. 2. pp. 7-11.

29. Chopovskyi, M. (1996). Holhofa Zakhidnoi Ukrainy: Zlochynna diialnist okupatsiinykh rezhymiv proty naselennia zakhidnoukrainskykh zemel ta yoho borotba za voliu i nezalezhnist (1920 – 1953 rr.) [Calvary of Western Ukraine: Criminal Activities of Occupying Regimes Against the Population of Western Ukrainian Lands and Their Struggle for Freedom and Independence (1920-1953)]. Lviv, 141 p.

30. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 czerwca 1934 r. w sprawie osób zagrażających bezpieczeństwu, spokojowi i porządkowi publicznemu [Regulation of the President of the Repub-

lic of Poland of 17 June 1934 on persons threatening public safety, peace and order]. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej* [Journal of Laws of the Republic of Poland]. 1934. Nr. 50. Poz. 473.

31. Wojdylo, W. (1997). Kwestia ukrainska w mysli spoleczno-politycznej obozu narodowo-demokratycznego w Drugiej Rzechypospolitey. Polska i Ukraina. Sojusz 1920 roku i jego nastepstwa [The Ukrainian Question in the Socio-Political Thought of the National Democratic Camp in the Second Polish Republic. Poland and Ukraine. The Alliance of 1920 and Its Aftermath]. Torun, P. 370.

**Zvarych Roman Vasylevich**
Candidate of Historical Sciences (PhD),
Teacher at the Department of Pedagogy and Methods of Teaching Educational Branches and Technologies of Primary Education
Kolomyia Pedagogical Vocational College of the Ivano-Frankivsk Regional Council
12, Ivan Franka str., Kolomyia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3936-3602

## INVESTIGATIVE JUDICIAL PROCEEDINGS OF THE SECOND POLISH REPUBLIC CONCERNING MEMBERSHIP IN THE ORGANIZATION OF UKRAINIAN NATIONALISTS (OUN) IN THE STANISŁAWIW VOIVODESHIP

***Relevance of the study.*** *Despite significant advances in the study of political repression in interwar Poland, regional judicial proceedings against members of the Ukrainian national movement remain insufficiently explored. Particular attention should be devoted to a comprehensive analysis of archival criminal case files, which makes it possible to reconstruct the mechanisms of political persecution, examine the nature of the evidentiary base, and determine the role of judicial institutions in implementing state policy toward the Ukrainian population.*

***Purpose of the study.*** *To examine the functioning of the judicial and law enforcement authorities of the Second Polish Republic in the Stanisławiw Voivodeship during criminal proceedings against persons of Ukrainian identity whose activities were classified as membership in the Organization of Ukrainian Nationalists (hereinafter – OUN).*

***Research methods.*** *The methodological framework of the study is based on the principles of historicism, objectivity, and scientific rigor. The research employs historical-comparative, historical-genetic, problem-chronological, and historical-legal methods, as well as methods of analysis, synthesis, generalization, systematization, and critical examination of archival sources.*

***Research findings.*** *The study identified and analyzed sixteen judicial cases from 1932–1939 initiated by Polish judicial and investigative authorities against individuals suspected of membership in the OUN or of maintaining connections with the Ukrainian national movement. The findings demonstrate that most criminal proceedings were characterized by an insufficient evidentiary basis, while nevertheless involving prolonged pre-trial detention and other repressive measures. The study further establishes that the judicial system of the Second Polish Republic performed not only law enforcement functions but also political ones, serving as an instrument for restricting Ukrainian national identity and public activity.*

***Conclusions.*** *Political judicial proceedings against members of the Ukrainian national movement during 1932–1939 constituted an important instrument of the repressive policy of the Polish authorities aimed at suppressing the activities of the OUN and other Ukrainian national organizations. The analysis of archival materials demonstrates the systematic use of pre-trial detention, the conduct of investigations on the basis of insufficiently substantiated suspicions, and the employment of criminal justice as a means of restricting Ukrainian political, civic, cultural, educational, and religious activity. At the same time, a considerable proportion of the examined proceedings ended with the dismissal of charges due to the lack of sufficient evidence, indicating the predominance of political expediency over the principles of impartial justice. The judicial cases identified and introduced into scholarly circulation substantially expand the source base for the study of the mechanisms of political persecution of Ukrainians in the Second Polish Republic and contribute to a deeper understanding of the functioning of the Polish judicial system during the interwar period.*

***Key words:*** *court, investigation, arrest, OUN, suspect.*

Дата першого надходження статті до видання: 07.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.07.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 02.11.2026